

pot ser que hi tinguin algun grau de parentiu veritable: a) gall. *cogorda* 'bolet de soca' (cf. Schuchardt, *RomEtym.* II, 18), lleon. de La Lomba *cogorda* «seta, hongo» (BRAE xxx, 169), gall. del Límia *kogórdos* (-b-) en cinc localitats «especie de hongos no comestibles» (Schneider, VKR XI, s. v.); b) Límia *codorno*, *cadorno* 'hielo' (veg. els mots portuguesos d'aquest sentit adduïts ací s. v. *còdol*); c) ll. COTHURNUS 'bota alta' (cf. Gers *couderlo*, supra, «chamignon à longue tige»); d) cast. *colodra* 'atuell de fusta', amb el qual sospesava jo, en el DCEC (I, 856a, n. 3), la possibilitat de relacionar-ho; e) oc. *cogorla*, *cogorna*, *cogomas* «courage, coloquinte» (mots incerts, mal documentats, per als quals veg. PSW), que semblen precedents, almenys en part, de CUCURBITA, d'on *kugúrla* a Aniana, amb el NL *La Cogorlière* en els Cevennes (Valarauga, Gard), *Cogorlieuyras* ja 1373, 1374 (Zaun. *Die Mundart von Aniane*, pp. 7 i 157).
 DERIV.: *Acogomar-se* (V. supra). *Cogomat*, *cogomassa*, *cogomella*, supra.

COGOMBRE, del ll. CŪCŪMIS, -MĒRIS, id. □ 1.ª doc.: doc. de 1252.

En bastants textos i parlars del Migdia en una forma assimilada *cogombro* (que ja és d'esperar, veg. *LleuresC*, 199), ja freqüent abans de la fi del període medieval: en Eiximenis (*Regiment*, NCL., 26.13); «volent exir, / segur fugir / de Pharaó, / de la presó d'Egipte, vil, / per adalil / pren Moisés; / no ·t recort res / de les carns cuytes, / *cogombros*, fruytes, / figues, magranes / egiptianes ---» (v. 12466, així en una de les edicions més antigues, B, *cobombros* en la A, *cobombros* en l'ed. Chabàs, que sol seguir el ms.). Tanmateix també es troba llavors *cogombre*, veg. cita del *Recull d'Eximplis e M.*, p. p. Aguiló en Carca (*Barbr.*, s. v. *pepino*); «*cogombre* o pepino: pepo, citrulus; pepins, que són com a *cogombres* mas molt llargs y prims: cucumis», OPou (*TbPu.*, 47b). Alguns creuen que el ll. CUCUMIS tenia quelcom de cèltic, sospita sobre la qual veg. Walde-H., i Whatmough, *Dial. of AncGaul*, p. 96.

DERIV.: *Cogombrer*. *Cogombrera* [1617]. *Cogombret* (*coombret*, Cavanilles, *Obs.* II, 338). No sé d'on tragué Cabrera, *Dicc. de Eetimologias*, un mot dialectal castellà (no localitzat: manca *DAut.*, *AlcM*) *acogombrar* tr. «aporcar, subir con tierra amontonada al pie», que no sembla, fonèticament, que pugui venir d'ACCUMULARE, com ell voldria, però que bé podria significar pròpiament 'fer que una planta prengui la posició i aires d'un cogombre', cucurbitàcia de tija ajaçada.

Cogomella, V. *cogoma* *Cogot* ross. ant. [VidesR] i modern, 'clatell', V. DCEC, s. v. *cogote* i cf. ací CLATELL *Coguilla*, mala grafia antiga de *cogulla* *Cogul*, *cogula*, V. *cucut*, *cugula*

COGULLA, 'caputxa de frare', 'hàbit monacal amb caputxa', del ll. tardà CŪCULLA 'caputxa', 'capa amb caputxa', probablement transmès per via mig-sàvia. □ 60

1.ª doc.: S. XIII, *VidesR*:

«Vestia --- un cilici e una gonela ab la *cugula*» (ms. bàsic, P, *cogula* en el B), f° 152v1, v. 97, traduïnt *cucullum*; «hàbit de monge, sò és *cugula* senes capayró», f° 263v1, n. 16 (P, «*cogula* senes caperó», B), traduïnt *cucula sine capucio*. No es pot decidir si és realment una variant amb -l- en lloc de -ll- o si, més aviat, es tracta de la forma més general en -ulla, com sigui que aquests mss. no distingeixen gràficament les dues laterals.

Hi ha diverses aplicacions a d'altres objectes, generalment amb accs. dins el concepte general de 'capdamunt', 'allò que hi ha dalt de tot d'alguna cosa', entre les quals serà útil de citar l'aplicació al plumall o creseta del cap de certs ocells, com la cogullada mateixa (que d'això ha pres nom): així a Mallorca (Petra, 1963) anomenen amb la variant fonètica *kukúya* el «monyó» característic de la cogullada (mall. *cucuiada*).

20 En principi un mot terminat en -ULLA, -ULLUS, en llatí, hauria de tenir *u* breu en aquesta terminació, però en aquest mot això és menys cert com sigui que no es pot pas descartar la idea d'un manlleu d'aquest mot llatí al cèltic, sostinguda per alguns celtistes importants (Turneyson, etc., i veg. Tristano Bolelli, *It. Dial.* xvii, 185-6); tanmateix, el nostre mot, era primordialment un terme monàstic i això pogué ser causa d'un tractament mig-savi, que ja fóra prou justificació per a la *ú* del cat., cast., etc. (cf. la *ó* tònica de *cogoll*, cast. *cogollo* i altrés aïns)

Com a expressió de la idea de 'capdamunt' tenim *cuculla*, sobretot mallorquí, amb el sentit de 'cap, capciró o cim' d'un turó o altres entitats locals o topogràfiques: aquest a Mallorca, etc. es pronuncia *kukúya* amb una -y- més aviat sorprenent (havent-hi -ULLA en llatí), però que pot ser contagiada del nom de la cogullada, veg. infra, i el cast. *cogujada*. *Cuculla*, en efecte, es troba ja en un doc. mallorquí de 1618, amb el sentit de 'caputxa dels religiosos', i és també *kukúya* la pronúncia en algunes parts del Princ. (a Reus, *AlcM*). Però en particular amb el sentit de 'cim d'un turó' a Mallorca, «sa *cucua* des Puig Caragolí», Arx. Lluís Salvador, p. 99; «*cucues* altes, com gegants, te vetlen, / vall delitosa, que estimada haguessen / fades i nimfes ---», Josep d'Oleza (*IdOr.* vi, 74); altrament no és solament el d'una entitat orogràfica, sinó p. ex. *la cuculla* d'un pi, d'on el nom de la *Cova del Pi Escucullat*, on s'han fet en els darrers anys troballes prehistòriques (JMascaró, *BSAL* xxxi, 1960, foto n.º 23 i pla n.º 14); cf. *BDLC* VIII, 2; ix, 137. Aplicat a la 'cúspide de la gla' en el *Tresor dels Pobres*, S. XIV (no pas la 'clovela', *AlcM*), amb grafia antiga, *cuguilla*. També hi deu haver hagut aplicació, amb vocalisme *cogolla*, al cap humà, amb matís afectiu (com el de 'la closca'), en comarques val.; si bé allà, havent-se afeblit en *coolla*, s'ha produït (per ultracorrecció de la caiguda de la -d- intervocàlica) una confusió amb el mot per a 'gorga, cocó' (*CADOLLA* supra): «no li peguem vòltes: no mos calfem --- la *codolla*», MGadea (*T. del Xè* II, 114, de nou II, 119;